

Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija

WWW.LU.LV/VDKKOMISIJA

ZIŅAS

Sākums > Ziņas >

Publicēts zinātnieku aicinājums Valsts Prezidentam

LPSR VDK zinātniskās izpētes komisija
21.11.2017

Sakarā ar vairākkārtējiem jautājumiem publicējam 2017. gada oktobrī Valsts Prezidentam iesniegto rakstveida aicinājumu, kurā LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija norādīja uz Padomju Savienības komunistiskās partijas, tajā skaitā tās struktūrvienības - Latvijas komunistiskās partijas - atbildību par Padomju Sociālistisko Republiku Savienības totalitārā okupācijas režīma laikā veikto represiju un cilvēku izspiegošanas iecerēšanu, vadību, organizēšanu un atbalstīšanu, norādot arī uz LPSR Ministru padomes, tiesu, prokuratūras, citu iestāžu atbildību, kā arī aicināja izmantot Satversmē paredzētās likumdošanas iniciatīvas tiesības, lai atzītu par spēku zaudējušu neefektīvo likumu «Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu», kā arī lūdza nodrošināt bijušās LPSR Valsts drošības komitejas dokumentu nodošanu atbilstoši arhīvu zinātnē starptautiski akceptētajam provenances principam Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas valsts arhīvam.

Atgādinām, ka 2017. gada oktobrī Valsts Prezidentam iesniegtais aicinājums netika publicēts līdz 2017. gada 13. novembrim, kad plašsaziņas līdzekļos izskanēja informācija par 1990. gada LPSR Augstākās padomes vēlēšanu rezultātiem par Ministru padomes priekšsēdētāju apstiprinātā Ivāra Godmaņa sadarbības fakta ar Valsts drošības komiteju tiesas lietas pazušānu no Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nama arhīva, kā arī pretizlūkošanas automatizētās informācijas sistēmas «DELTA Latvija» jeb tā saucamās Valsts drošības komitejas aģentu referātu datu bāzes iespējamo anonimizēšanu.

Publicējam negrozītu aicinājuma tekstu, ar kuru *.pdf datnes veidā var iepazīties šeit:

Latvijas Republika

LPSR Valsts drošības komitejas

zinātniskās izpētes komisija

Raiņa bulvāris 19, Rīga, LV-1050, Latvija, vdk@lu.lv, lu.lv/vdkkomisija

Latvijas Republikas Valsts Prezidentam

Augsti godājamajam Raimondam Vējoņa kungam,

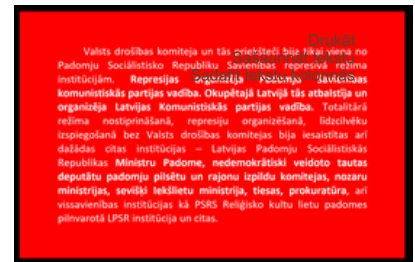
Rīgas pilī, Pils laukumā 1, Rīgā, info@president.lv

Valsts Prezidenta kungs,

padomju totalitārā režīma nosodījums ir nostiprināts Satversmē. Ministru kabineta izveidotā Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija veikusi virkni pētījumu saistībā ar okupācijas laika represijām. Pētījumi atspoguļoti publikācijās, plašsaziņas līdzekļos, ciešā saziņā ar politiķiem, kurus komisija kopš 2014. gada regulāri aicina būt līdzdarbīgiem vēsturiskās patiesības noskaidrošanai.

Valsts drošības komiteja un tās priekšteči bija tikai viena no Padomju Sociālistisko Republiku Savienības represīvā režīma institūcijām. Represijas organizēja Padomju Savienības komunistiskās partijas vadība. Okupētajā Latvijā tās atbalstīja un organizēja Latvijas Komunistiskās partijas vadība. Totalitārā režīma nostiprināšanā, represiju organizēšanā, līdzilvēku izspiegošanā bez Valsts drošības komitejas bija iesaistītas arī dažādas citas institūcijas – Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Ministru Padome, nedemokrātiski veidoto tautas deputātu padomju pilsētu un rajonu izpildu komitejas, nozaru ministrijas, sevišķi Iekšlietu ministrija, tiesas, prokuratūra, arī vissavienības institūcijas kā PSRS Reliģisko kultu lietu padomes pilnvarotā LPSR institūcija un citas. Tādēļ pētīt ir nepieciešams ne tikai Valsts drošības komiteju, bet visu šo sistēmu kopumā. Zinātniskā izpēte ļauj pārliecināties konstatēt, ka Valsts drošības komiteja jeb *čeka* darbojās ne vien tieši, bet arī caur piesegstrukturām. Līdztekus zināmām strukturām kā Latvijas komiteja kultūras sakariem ar tautiešiem ārzemēs, Latvijas un ārzemju draudzības un kultūras sakaru komiteja, Galvenās ārzemju tūrisma pārvaldes Rīgas apvienībai *Intūrists*, kā segorganizācijas izmantoja arī, piemēram, Latvijas Ļeņina Komunistiskās jaunatnes savienību, Pētera Stučkas Latvijas Valsts universitāti, Latvijas Lauksaimniecības akadēmiju, LPSR augstākās izglītības un vidējās speciālās izglītības ministriju, daudzas citas iestādes.

Okupācijas režīma institūciju loma totalitārajā sabiedrības kontrolē nav mazāk nozīmīga kā tikai Valsts drošības komitejas izpēte, tāpēc uzskatām, ka Latvijā, līdzīgi citām posttotalitārajām Eiropas valstīm kā Ukrainā, Polijā, Čehijā, Lietuvā, Igaunijā, un citviet veidojams Nacionālais atmiņas institūts. Tiesiskā realitāte, ko diktē Latvijas Republikas saistības gan pret tās tautu, gan pret citām tautām, arī Eiropas Savienības saistības, nosaka neatliekamu nepieciešamību paredzēt likuma aizsargātu dokumentu atklātību un reizē pienākumu nodrošināt pastāvīgu atklātībai nodotās informācijas zinātnisku analīzi, publicistisku un pētniecības veicināšanu. Tam vajadzīgs valdības lēmums un finansējuma saglabāšana.

LPSR Valsts drošības komitejas zinātnieku 2017. gada oktobra aicinājuma Valsts Prezidentam fragments.

Komisija jau 2015. gada 6. martā ar protokollēmumu ir vienbalsīgi paudusi, ka vēsturiskās patiesības, vārda brīvības un sabiedrības saliedētības vārdā nodrošināma pilnīga, tūlītēja visu Valsts drošības komitejas dokumentu, tajā skaitā Totalitārisma seku dokumentēšanas centrā esošo, nodošanu atklātībai, to brīva un izmantošana pētniecībai bez līdzšinējās diskriminācijas. Šiem dokumentiem nav valsts noslēpuma statusa. Esam daudzkārt lūguši Satversmes aizsardzības biroju nodot šo kultūrvēsturisko mantojumu Latvijas Nacionālajam arhīvam vai Latvijas Universitātei, kas glabā daudzus arī ierobežotas pieejamības dokumentus ar fizisko personu datiem. Pētniekiem nav pieņemama prasība pēc valsts noslēpuma sevišķās atļaujas situācijā, kad likums to neparedz un kad tas liedz zinātniskās izpētes veikšanu Satversmē noteiktā nolūkā. Lūdzam Valsts Prezidentu aktīvi iesaistīties, lai totalitārisma mantojums atbilstoši civilizēto valstu vērtībām un arhīvu nozarē vispār atzītajam provenances principam jau šogad nonāktu arhīvā, nevis glabātos pretizlūkošanas dienesta telpās.

Padomju okupācijas dokumentu nodošana atklātībā atbilst tām sabiedriskām interesēm, ko aizsargā Satversmes ievads. Tās noteica likuma *Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu* (turpmāk – Valsts drošības komitejas likuma) pieņemšanu. Šīs intereses Eiropas Savienības Vispārīgā datu aizsardzības regula nosaka kā mudināmu valsts rīcībpolitiku, kas aizsargājama likumā. Komisija kopš 2014. gada ir regulāri informējusi Saeimas Juridisko komisiju par likuma nepilnībām. Diemžēl nekāda rīcība no likumdevēja puses nav veikta.

Visbeidzot, vēlamies vērst uzmanību, ka likums, kas regulē Valsts drošības komitejas dokumentu īpašo statusu, pats ir morāli novecojis un nav pieņemams demokrātiskā valstī. Esam guvuši pārliecību, ka neatkarīgā Latvijas Republikas tiesa sadarbības fakta ar Valsts drošības komiteju pārbaudes lietās atzīt, ka dokumenti ir īsti, nav viltoti, tai skaitā nav viltota aģentu kartotēka. Ikviens, kura tiesības aizskar PSRS okupācijas varas dokumentos rakstītais, ir tiesīgs vērsties tiesā, lai gūtu kompensāciju par nodarīto kaitējumu – gan no tiešajiem vainīgajiem, gan no Krievijas Federācijas kā PSRS tiesiskās mantinieces. Latvijā blakus civilprocesam, kriminālprocesam un administratīvajam procesam izveidotais īpašais tiesas process ir pierādījis savu nelietderību. Uzsveram, ka totalitārās vēstures liecību anonimizēšana un dekontekstualizēšana ir pretēja Satversmes ievada garam, šādā skatpunktā jāvērtē arī pretizlūkošanas nodrošinājuma informācijas automatizētājā sistēmā Delta esošo vārdu anonimizēšana, nododot sabiedrības vērtējumam nepilnīgus dokumentus. Padomju Savienības Komunistiskās partijas, kas iecerēja, vadīja un veica represijas, nomenklatūras funkcionāri nav pakļauti nedz anonimitātei, nedz arī kādam īpašam tiesas procesam. Morālo vērtējumu par katra rīcību, motīviem un apstākļiem var dot vienīgi Latvijas sabiedrība un katrs cilvēks savā garīgajā dzīvē pats. Līdz ar to lūdzam rosināt, paturot citu likumu speciālajās tiesību normās jau esošos ierobežojumus, atzīt Valsts drošības komitejas likumu par spēku zaudējušu.

Komisija joprojām apliecina gatavību tikties ar Valsts Prezidentu.

Patiesā cieņā, priekšsēdētājs

Dr. hist., Dr. h. c. (LZA) Kārlis Kangeris

Kangeris,

tālrunis 26366696,

vdk@lu.lv

Saistītās ziņas:

Čekisti kaimiņos. Igaunijas PSR un Lietuvas PSR iekšlietu un valsts drošības resoru vadītāji 20.12.2017
Gints Zelmenis: 20. gadsimta astoņdesmito gadu «nepolītiskie» noziegumi okupētajā Latvijā un Valsts drošības komiteja 28.11.2017
Ineta Lipša: Valsts drošības komiteja valsts akciju sabiedrības «Intūrists» operatīvajā vadībā (1957-1992) 27.11.2017
Publicēta informācija par Ivara Godmaņa sadarbības fakta ar VDK pazudušās tiesas lietas meklēšanu 27.11.2017
Aldis Daugavvanags: Čekas loma kontrabandas izmeklēšanā (1945-1985). Atsevišķu piemēru analīze. 25.11.2017
Linards Muciņš: Nošaušana sevišķā kārtībā - PSRS noziegums pret ius cogens normām. Liepājas «Zilā brīnuma» piemērs. 21.11.2017
Tiesiskais skatpunkts: Latvijas Republikas informācijas atklātības kodols un VDK dokumenti. 20.11.2017
Kā bija jāvērtē čekas aģentus? PSRS Valsts drošības komitejas instrukcija. 16.11.2017
Jānis Taurēns: Kā publiski analizēja LPSR Valsts drošības komitejas aģentu un informatoru identitāti, sadarbību? 25.10.2017
Vai sadarbības ar VDK fakta konstatēšanas process vispār ir derīgs? Publicēta eksperta Stukāna analīze. 07.02.2016

Tweet

Patīk 8

Ieteikt

G+